

از شوک‌درمانی تا فیلترینگ؛ دو چهره دانشگاهی از موانع توسعه پرده برداشتند

ایران در چنبره ناترازی، بی‌ثباتی و فقدان اندیشه توسعه‌محور

در همایش «چشم‌اندازی سیاسی و اقتصادی ایران در سال ۱۴۰۴» که به میزبانی اتاق بازرگانی اصفهان برگزار شد، دو استاد و اقتصاددان برجسته، بر ضرورت بازنگری در ساختارهای سیاسی و اقتصادی تأکید کردند. توسعه فرآیندی ارگانیک و چندبُعدی است که تحقق آن بدون تعامل بین‌المللی، سرمایه‌گذاری خارجی و شایسته‌گزینی در سطوح مدیریتی ممکن نخواهد بود و طراحی سیاست‌های توسعه‌محور باید با تکیه بر عقلانیت و شواهد علمی انجام شود.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی اصفهان، با نگاهی ریشه ای به وضعیت اقتصادی کشور، می توان ضعف بنیه اندیشه ورزی، سیاست های شوک درمانی و عملکرد مخرب برخی نهادهای مالی خصوصی را به عنوان عوامل اصلی بحران اقتصادی معرفی کرد.

توسعه، فرایندی ارگانیک نه مکانیکی
جواد اطاعت، استاد دانشگاه شهید بهشتی و از چهره های شناخته شده علوم سیاسی و اقتصاد توسعه، با نگاهی آسیب شناسانه به وضعیت فعلی کشور، بر لزوم اصلاحات ساختاری، تعامل سازنده در سیاست خارجی و شایسته گزینی در سطوح مدیریتی تأکید کرد.
اطاعت با بررسی روندهای اقتصادی ایران در مقایسه با کشورهای موفق منطقه نظیر ترکیه، مالزی و کره جنوبی، ضعف سیاست گذاری، انفعال در جذب سرمایه گذاری خارجی، و نگاه های قوم گراییانه در مدیریت را از جمله دلایل عقب ماندگی توسعه ای ایران برشمرد.
اطاعت با بیان اینکه توسعه یک موجود زنده است، نه یک ماشین مکانیکی، افزود: نمی توان مسائل کشور را از تحریم ها جدا کرد، یا محیط زیست را تخریب کرد و انتظار تداوم توسعه داشت. توسعه نیازمند هماهنگی میان همه ارکان حاکمیتی، سیاسی و اقتصادی است.

تعامل گرایی؛ پیش شرط توسعه پایدار
وی با اشاره به اهمیت سیاست خارجی گفت: نمی توان هم زمان با تقابل در سیاست خارجی، انتظار رشد اقتصادی و جذب سرمایه گذار خارجی داشت. تعامل با جهان پیش شرط توسعه گردشگری، صادرات، فناوری و حتی امنیت سرزمینی است.
او تأکید کرد: ایران به دلیل موقعیت ژئوپلیتیکی خود نه می تواند به طور کامل غرب گرا باشد و نه شرق گرا. ما در منطقه ای موسوم به ریملند یا کمربند شکننده قرار داریم، جایی که تعامل همه جانبه الزامی است.

سرمایه گذاری خارجی؛ کلید اشتغال و امنیت
این استاد دانشگاه، سرمایه گذاری خارجی را مهم ترین ابزار تأمین امنیت در عصر ژئواکونومی دانست و گفت: اگر دو هزار میلیارد دلار سرمایه گذاری خارجی جذب کنیم، علاوه بر اشتغال و رشد اقتصادی، انتقال فناوری و امنیت ملی نیز تقویت می شود.

نظام مدیریتی ناکارآمد و شایسته گزینی فراموش شده
اطاعت با انتقاد از نظام گزینش مدیران در کشور گفت: در ایران، شایسته گزینی استثناء است و اغلب انتخاب ها بر اساس ارادت شخصی، وابستگی های قومی یا مرید و مرادی صورت می گیرد. در حالی که در نظام های توسعه یافته، توانمندی و تخصص، معیار اصلی انتخاب مدیران است.

فیلترینگ فضای مجازی؛ ضربه به اقتصاد دیجیتال
وی افزود: در سال های اخیر سهم اقتصاد دیجیتال از تولید ناخالص داخلی از ۷.۳ درصد به کمتر از ۴ درصد کاهش یافته که نشان می دهد محدودسازی اینترنت، ضربه ای جدی به اشتغال و کارآفرینی وارد کرده است.

راهکارهای پیشنهادی برای عبور از بحران
اطاعت در پایان سخنان خود مجموعه ای از راهکارهای کلان برای اصلاح مسیر توسعه کشور ارائه داد که شامل: تمرکززدایی در تصمیم گیری ها، برنامه ریزی بر اساس آمایش سرزمینی، واگذاری امور به مدیران محلی، مکانیابی صحیح صنایع، توجه به اشتغال مولد در روستاها و توسعه صنعت گردشگری بود.
وی تأکید کرد: تا زمانی که مبنای تصمیم گیری ها بر شواهد علمی، منافع ملی و آینده نگری نباشد، نمی توان چشم اندازی روشن برای ایران ۱۴۰۴ ترسیم کرد.

بحران اندیشه و سیاست های نابخردانه، ریشه مشکلات اقتصاد ایران
فرشاد مؤمنی، عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی، نیز در این همایش، ریشه مشکلات و روند روبه زوال اقتصاد کشور را نه در عوامل بیرونی، بلکه در ضعف بنیه اندیشه ورزی و اتخاذ سیاست های نابخردانه دانست.
وی تأکید کرد: رقابت واقعی میان کشورها، تجسم یافته رقابت میان اندیشه هاست و هرچا اوضاع نابسامان است، باید از زاویه کیفیت اندیشه ها به آن نگریست. به گفته وی، مسیر نجات از وضعیت کنونی، ابتدا در شناسایی بنیان های اندیشه ای شکل دهنده وضعیت موجود و سپس شناسایی بنیان های اندیشه ای شکل دهنده وضعیت مطلوب نهفته است.

مؤمنی با اشاره به اهمیت یکسان بنیان های اندیشه علمی و دینی در تعیین سرنوشت جامعه، تصریح کرد: در تاریخ بشر، هرگاه منزلت عقل در ساحت علم و دین تنزل یافته، به

سمت انحطاط حرکت کرده ایم و هرگاه فهم علمی و دینی عقل محور بوده، مسیر اعتلاء پیموده شده است.

وی با تأکید بر اینکه مهم ترین ابزار مطالعه چشم انداز اقتصادی، مشاهده روندهاست، روندهای کلیدی برای یک کشور توسعه خواه را تحول بنیه تولیدی، کیفیت اشتغال و تجارت خارجی برشمرد.

به باور این اقتصاددان، با نگاه از این دریچه به واقعیت های ایران، با یک سقوط بزرگ در بنیه یادگیری از تجربه ها روبه رو هستیم.

سقوط بزرگ اقتصادی: ۳۵ سال افول شاخص ها

مؤمنی با بررسی روندی شاخص رابطه مبادله که نشان دهنده توان رقابت و مقاومت اقتصاد ملی است، این روند را تکان دهنده توصیف کرد.

وی گفت: در ۱۰ سال اول پس از انقلاب، سهم ایران از تولید و تجارت جهانی بیش از سهم جمعیتی اش بوده، اما در ۳۵ سال گذشته، این سهم به طرز فاجعه آمیزی سقوط کرده. این سقوط حتی در دورانی رخ داده که کشور جهش های بی سابقه در درآمد نفتی و تربیت نیروی انسانی را تجربه کرده و با تهدید امنیت ملی بیرونی روبه رو نبوده است. این روند نزولی در سال های اخیر نیز استمرار داشته است.

شوک درمانی: عامل ویرانی و آنومی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی، سیاست شوک درمانی را پدیده ای معرفی کرد که کمر ایران را شکسته است.

وی توضیح داد: جامعه ای که پی در پی در معرض شوک قرار می گیرد، دچار سرگشتگی، تحیر، بلاتکلیفی و گم کردن جهت شده و به مرحله آنومی یا همان بی هنجاری می رسد. مرحله بعدی آنومی، خودتخریبی است. این وضعیت، بنیه یادگیری نظام تصمیم گیری های اساسی کشور را نابود کرده است.

ناترازی: پرده پوشی بر مشکلات ریشه ای

مؤمنی به مفهوم ناترازی که این روزها برای توصیف بحران هایی نظیر انرژی و بانکی به کار می رود، انتقاد کرد.

وی گفت: این اصطلاح برای پنهان کردن مسائل پیچیده و چندبعدی سرنوشت ساز استفاده می شود و مانع از فهم ریشه مشکلات می شود.

بانک های خصوصی و خلق نقدینگی از هیچ

وی با استناد به گزارش های رسمی مجلس، اعلام کرد: بانک های خصوصی قادر به خلق پول از هیچ هستند و قدرت خلق نقدینگی آن ها چندین برابر بانک مرکزی است. فعالیت این بانک ها منجر به بی سابقه ترین جهش ها در نرخ ارز، طلا، مسکن و سایر نیازهای حیاتی مردم شده و بازی اقتصاد را از تولید به سوداگری بی رحمانه در نیازهای اساسی مردم متحول کرده است.

مؤمنی تأکید: که حتی با درک این خطای سیاستی و فجایع ناشی از آن، رفتارها تغییر نکرده است.

امید به آینده: خردورزی و شفافیت

وی وجه امیدبخش قضیه را این دانست که این مسائل در تسخیر علم قرار دارند و با مینا قرار دادن علم و خرد در قاعده گذاری و اداره کشور می توان مسیر را تغییر داد.

وی شفافیت را مسیر برون رفت از وضعیت کنونی دانست و افزود: در حالی که ایران پیچیده ترین شرایط بین المللی را تجربه می کند و درگیر آنومی است، قدرت تشخیص اولویت ها، چه در مناسبات داخلی و چه بین المللی، از دست رفته است.

در نهایت، وی بر لزوم بازگشت به مسیر شفافیت، خرد و دانایی برای فهم ریشه ها و یافتن سازوکارهای برون رفت تأکید کرد.